

Beraud 1863-ban nyomtatásban megjelent, a tölgy és társasága feletti tanulmányaiban arról értesít, hogy Gascogne sekélyein a posványok kiszáradnak, mihelyt fenyessekké alakíttatnak által. Beraud a tengeri feynűnek (pin maritime) — minthogy ott azzal tétettek kísérletek — ily meglepő kiszáritó tulajdonságát, melyet az elöntött talajra gyakorol, abban keresi, hogy a tengeri fenyű gyökerei által nagy mennyiségű vizet von el saját tenyészeteki szükségletei számára.

Legyen azonban bármelyik a helyesebb magyarázat, az erdészeti légtűnettanra nézve nem kevés nyereségnek tekinthető azon tényállás, hogy míg a lombfáknak azon szerep jutott, hogy bőségesen táplálják a forrásokat, a fenyűk szerepe ellenkezőleg kiszáritani a túlságos nedves talajt. — —

Hirdetmény.

A selmeczi m. k. bánya- és erdő-akademiáról. *)

Azoknak, kik kiképeztetésük végett az akadémiát látogatni szándékoznak, a következők adatnak tudtul:

A bányakadémián az oktatás négy évi időtartamot vesz igénybe, még pedig első 2 évet az előkészítő folyam, 2 utolsóját a szakfolyam. Végzett jogászok — ha kincstári bányahatósági szolgálatba lépni szándékoznak, — három év alatt végezhetik bányakadémiai tanulmányukat, miután a hivatásukra nézve kevesebb érdeklél bíró tudományok halgatásától felmentyék.

Az erdőakadémián való oktatás csak három évfolyamot foglal magában, melyeknek elseje az előkészítő folyamot, két utolsója a szakfolyamot képezik.

Az előadások magyar nyelven tartatnak a bányászati szakfolyam kivételével, a melyben egyelőre még az 18⁹⁰/₁₀₀ tanévben mindkét évfolyamban német az előadás; 18⁹¹/₁₀₀-ben azonban csak a második évfolyamban lesz még német míg végre 18⁹²/₁₀₀-ben valamennyi évfolyamban magyar fog lenni az előadás.

*) Kérjük a hazai lapokat jelen hirdetmény átvételére, miután a magyar nyelv alkalmazása óta az erdészeti és bányászati hivataloknál szakképzett magyar ifjakban szükség mutatkozvan, kívánatos lenne ha a magyar ifjuság pályára lépne. Sz.

Az 18⁶⁹/₁₀-dik évi folyam f. é. október elsején veszi kezdetét és 1870-ik évi július hó utolsóján végződik.

A bánya és erdőakadémiai hallgatók vagy rendesek vagy rendkívüliek vagy vendégek.

A rendes hallgatók minden tantárgyat kötelesek hallgatni a megszabott tanterv szerint (a végzett jogászokat kivéve); holott a rendkívüliek a tantárgyakat és azoknak rendjét némi megszorítások mellett szabadon választhatják.

Az előkészítő folyamba belépni szándékozó mindkét rendű hallgatótól megkivántatik, hogy magukat vagy érettségi bizonyítvánnyal, vagy a felső reáltanoda mind 3 osztályának kielégítő bizonyítványával igazolják.

Rendkívüli hallgatónak azonban felvétethetik az előkészítő folyamba bár ki is, ha elégséges előképzettségét — az az olyant, a milyent felsőgymnasiumon vagy felső reáltanodán nyerhetni — felvételi vizsga által, melyért 20 ftnyi díj fizetendő, bebizonyította; sőt felvétethetik közvetlenül a szakfolyamba is akkor, ha magát az előkészítő folyam tantárgyaiból való felvételi vizsgának jó sikerrel alávetette, vagy pedig elegendő előképzettségét műegyetemi bizonyítványokkal kimutatta.

Allamszolgálatba csak végzett rendes hallgatók szoktak felvétetni.

A vendég-hallgatók sem előképzettségük kimutatására, sem bizonyos tantárgyak hallgatására, sem valamely tanterv betartására, sem vizsgák letételére nem köteleztetnek; de szabadságukban áll, szintugy mint bárki másnak, a ki magának az illető tudományt bár mi uton és módon megszerezte, akármely tantárgyból, 20 frtnyi vizsgadíj lefizetése mellett, vizsgát adni. Vendég-hallgatóúl az akadémiai igazgatóságnál való előleges jelentés után csak önállású egyének vagy oly fiatal emberek vétetnek fel, kik arra szülőik vagy gyámjuk hiteles meghatalmazását képesek előmutatni.

A tanítás az akadémián minden rendű hallgatók számára ingyen történik, de szükséges hogy az akadémiába rendes hallgatókul belépni kívánók fölvételi folyamodványaikhoz szülőik vagy gyámjuk hiteles nyi-

latkozatát csatolják, mely szerint a gyakorlati kirándulások költségeinek fedezhetését is (évenként mintegy 50 forint) igazolják.

A fölvételi vizsga mellett belépő rendkívüli hallgatóknak és vendégeknek legalább 18 éveseknek kell lenniük.

A fölvétel a selmeczi bánya és erdőakadémia igazgatóságához benyújtandó, a szükséges bizonyítványokkal és mellékletekkel ellátott írásbeli folyamodvány következtében történik, mely folyamodványok legfeljebb október 6-ig nyújtandók be, későbbben érkezők tekintetbe nem vétethetvén.

Minden hallgató tartozik felvételekor egyszer s mindenkorra, ha tanulmányait félbe nem szakasztja — 5 o. é. forintnyi beiktatási illetéket befizetni.

Ö s z t ö n d í j a k.

A bányakadémia számára 30 bányászati és 6 bányaszámvevőségi, és az erdészeti akadémia számára 12 erdészeti ösztöndíj évenkénti 210 forinttal van rendszeresítve, melyek azon rendes növendékeknek adományoztatnak, kik vagyontalanságuk mellett kitünő tanulmányi előmenetelt, kitartó szorgalmat és helyes magaviseletet tanusítanak.

Van azonkívül a végzett jogászok számára 2 bányahatósági évenkénti 300 frtos és erdélyi ifjak számára 6 erdészeti erdélyi országos 300 forintos ösztöndíj.

Jegyzetek s észrevételek az erdészeti műszótárra.

Az Erdészeti-Műszótár egy erdész barátom szivességéből kezemhez került. Annak I-ső részét átolvastam s észrevételeimet, nem annyira az ujszavakra, — mert szakértő nem vagyok, sem nyelvész, leginkább a ki-maradt, vidékemen más értelemben használt, vagy pedig olyan értelemben ugyan, de ugynevezett vidéki, tájszavakra feljegyeztem s elhatároztam a t. szerkesztőséghez, különösen az őszinte előszó felbátorítása után, beküldeni. E szótár keretével, bár címe „műszótár“ egészen nem vagyok tisztában, mert például találtam benne egy néhány növénynevet, melyek csak kevés százalékát teszik az eddig ismeretes és elfogadott magyar növényműszavaknak 1) s ezek közt is sok van, a mit már tanuló-

koromban azon neven neveztünk s fánkönyvünk is úgy nevezett 2). Fel-öleli-e hát e műszótár az egész növényműszótárt, — nem tudtam rájönni. Továbbá találtan néhány szót az ugynevezett erdeigazdászatnál előforduló járművekre is, például székér, száuka, de ez sines kimerítve, csak egy pár szó vonatkozik ide. Ezt sem tudom, vajjon keretébe tartozónak vélik-e a tisztelt szótárírók 3). Továbbá vannak bizonyos elvont szavak, melyek mintegy költőiségéhez tartoznak az erdei életnek s melyeket sem a szakértő, sem más nem nélkülözhet, ha csak el akarja is beszélni erdei élményeit s melyeknek legnagyobb részét a mi vidékünkön az utolsó műveletlen vadász vagy erdőkerülő is használja. Szerintem ezeket is be lehetne fogadni e műszótárba. Én egy párt mutatóul feljegyeztem ezekből is. Sőt szerintem, bár azzal egy külön társaság foglalkozik, melynek a Vadász- és Versenylapok közlönye — a vadászatot, legalább az erdeit is be kellene fogadni e műszótárnak 4). Ezek csak megjegyzések s nem kritika. Kritikához nem egyszeri átolvasás, hanem magamforma dilettánsnak egy kis előkészület is szükségeltetnék. De térjünk a dologra abrendben.

A. Kimaradt: a bronce vagy a brincsrepestés vagy hegyközi szólam szerint — röpösztés. — repestő. az a bronce készítés és készítő elnevezése.

Apram: ezt nálunk így hívják: töremora, gizgaz, esölék 5), hulladék.

Aszonc és aszfa: a mennyiben az onc, anc stb. képzők kicsinyítést foglalnak magukban péld. ifjonc, suhanc, tanonc, ültönc, futonc, nem jobb lenne-e a kettő értelmezését fölcserélni s a szfának nevezni a fennálló egész szárazfát, s a nem egészeket aszoncnak? 6)

Nincs benne: bérc, —i, —orom, —tető, —alj, —nyak. Bukkanó s kátyu erdei utakban.

C. Csaptató: ez nálunk = csatló, az az a mivel valamit oda-csatolnak, megszorítanak, minthogy a cselekmény, melyet jelent csakugyan szórólszóra az 7).

Csáfling: Furcsa hangzásu. Nem jobb volna ragasztó v. —szög? 8) hiszen gazdaembereink ígynevezik a hason cselekményre szolgáló eszközöt. Kimaradt: körül p. a kerülő járásán. Latinból van de szokott

Kimaradt: csepegő makk, mikor az érett ép makk el kezd hullani egyenkint. Csepeg a makk; a nem ép makk férgesnek hivatik pl. csak a férges makk hull.

E. Kimaradt: erdősark, erdőzugás vihar előtt, —zizegés, —zsongás alkonyat után.

F. Kimaradt: Felapróz, feltrancsiroz vagy nagy fát hasábokra, vagy kisebbeket is tüzelésre. Feltrancsiroz német francia eredetű, de használt szó 9).

Kimaradt ez is: felvontat, egyik fás szekér a másikat a mere-deken, parton felvontatja.

Fölvinni: szórul szóra fordítása az aufragennek. Mi ugy mondjuk: fölvenni a térképet vagy feltenni, papírra tenni a termézetben tett méretet.

G. Kimaradt: Gacsibás, olyan fa, mely mindenképen, csak simán nem nőtt, melyen lyuk, horpadás, görcs szóval minden idegtség van, ilyen szokott lenni különösen a vén gyertyánfa 10).

Görfa: itt azt a rövid gömbölyű fát a min nagyobb szálfát tovatszitnak görgőnek hívják 11).

H. Kimaradt: Hallgató: olyan hely az erdőben, hol messziről jött zaj, nesz meghallatszik s honnan lesnek a kerülők a fasziványra és viszont 12).

Kimaradt: hegyszakadás, —szakadék, hegyvölgy, a kettő folytonos egymásra következése, hepehupás, hepehupa, kisebb dombok s völgyek, mélyedések szakadatlan sora.

Kimaradt: hosszúhágó igen hosszú vontató, vagy ereszkedő.

I. Irtás: értjük alatta a kiirtott tért is, de leginkább az irtás cselekményét; jobban fejezi ki a tért az irtvány 13).

J. Jelzeni: ez alatt értjük kürt v. trombitahang, mérnöki póznák, csóvák általi jelzést satt. Vágásról vagy általában fákról mindig ezt mondjuk: ki, — megjegyyez, megbillyogoz, — bélyegez.

K. Kimaradt: Kidudorodik, kiesucsorodik, midőn az élőfa valami ok miatt sebet kap s az felemelkedik, a haja kifordul, felgyüremlik satt: Kapaszkodó olyan 3—4 lépésnyi meredek tér, hol

az igavonó állatnak mintegy fel kell kapni a szekeret. Kátyu, posványos hely az erdőben, mely még hozzá fel is van vágva a szekerek által. Kikapattam a szekeremet v. kivontattam a kátyuból, így mondják. Kerek-kötés ereszkedőn, — lán-cz. Karám és kosár 14) mind kettőhöz használható disznó- vagy juh-makkolás- és legeltetésnél használt közkerítés, mely néha fészerezéssel és alommal is elláttatik az idő viszontagságai miatt.

Kicipel: ezt itt mindig úgy mondják: kihortad, kihoztad v. kivitted már az ölfádat? Kicipelni v. cipelni csak az egyes nehezebb, vastagabb darabokat szokták.

Kopárlat. Patak környékén nevezik parlagnak is, különösen az olyan erdőtér, hol észrevehető az emberi kéz nyoma; mondják sivatagnak is, különösen az olyan tért, mely a mellett, hogy vannak rajt anyafák még sem bír magától befásodni. Van ilyen is: Sivatag hegy, olyan, mely vagy növényzete, vagy magasabb fekvése miatt zordon kinézésű vagy éppen terméketlen.

Kimaradt: Korc vessző, azon fűzfavessző, melyet gyűzsolva szalma vagy nádkötésre használnak a házfedelkötők. Kopácsol mondatik ez a harkályról is; de így mondják azon óvatos vágást is, a mit a faszivány tesz, hogy nagy zajt ne üssön, így mondják azt is ha valaki olyan kis baltikával kopácsol, melylyel derekasan vágni nem lehet.

L. Lazaföld: itt mondják ritka — könnyű föld. *Leágallik*: itt letisztul pd. mondják: tisztul az erdő magában. — *Lehántani* = lehajazni. *Letápol* nyulról mondjuk: lerágja, dúvadról pd. disznóról hogy ledűl, feldűl. *Letorzsal*: itt ugymondják leforgácsol, nevezik ezt tuskóhányásnak, — szedésnek. *Lombfakadás* itt leveledzés, zöldülésnek mondják.

Kimaradt: Lábas erdő: olyan erdő, mely már annyira ki van növe, megvastagodva, hogy vágható 15). Lápás, olyan hely, mely a mellett hogy lapos, vizenyős is 16). Lerecsesen a szárazgaly, ha belefogódik az ember, néha vele együtt az ember is, a miért néha mindkét cselekményt v. eseményt jelenti pd. lerecsesent a fáról az az leesett, azért, mert kezében vagy lába alatt a száraz galy eltört. Lyukas bérc

az az olyan, mely emelkedik ugyan egy darabig, de egyszer csak mintha elvágták volna, elvész, a párkánya körül megmarad s a bérc helyén nagy gödör, lyuk vagy völgy van.

M. Meddömág: ezt így is hívják léha v. liha mag, az az olyan léha vagy könnyű mag, mely könnyűség csalhatlan jele annak, hogy a csira képesség nincs meg benne. Ettől jó mint ige: kiléházni, léházni vagy másként szelelni az az a léhaüres magoktól kitisztítani az épeket. *Megkúsz:* e helyett itt mindig a mász és megmász szót használják pl. megmásztam ezt meg ezt a fát, meg — ezt a hegyet. Hanem ez használtatik: felkúsz. *Meglépdél:* nálunk ez csaknem mindig — megmér t. i. lépéssel, pl. húsz esztenleje, hogy mérem már én azt. Vagy mondják: átlépdégéltem, összevissza néztem, megnézegéltem, megvizsgáltam húsz sátt ölnek találtam 17). *Megrekedés:* itt annyi mint megrökönyödés, így nevezik itt a befalazott vagy másként elzárt fák megromlását 18). Kimaradt: meredély (hegyi) szabálytalanul előjövő meredek helyek valamely hegységen.

P. Kimaradt: párgol: a vékony gúznak való vesszőt vagy galyat megszokták párgolni, az az pártúz felett megmelegíteni. *Patics:* azon fiatal fák, dorongok, melyekkel vagy gömbölyün, vagy hasítva a fából készült házvázat beszokták fonni s azt aztán agyaggal, sárgafölddel betapasztani; az ilyen lakház neveztetik *paticsos háznak:* innen jó *paticsfa*, *paticsol*, *paticssövény*, *mi deáksövénynek* is neveztetik, s ez abban áll, hogy a bizonyos távolságra bevert cölöpökbe megerősített, vízszintesen fekvő rudak befonatnak függélyesen mondott, hajlítást megtűrő *paticsfákkal* (1—2" átmérőjű).

R. Kimaradt: *ragasztás* (elibe), vontatásnál, mikor az elakadt szekér elé a következő a maga marháját odaragasztja s felhúztatja, különösen meredek hegyi utakon. *Redves üszök*, szénégetésnél, mely igen nehezen szokott kialudni s melytől a szénégetők igen félnek 19). *Rügy:* rügyezés, kipattan, meg—, felreped, felcsattan a rügy. —

S. Sudár: nálunk még az összetételeknél is *sudarnak* mondják.

Szabad erdő: felszabadítás, az az a tilalom feloldása. *Szálás*: nálunk mondják lábas, de szálasnak nevezik azon embert is, ki a Bodrogon szálfát hoz; így hívják Tokajban is a sószállítókat (vizen). *Szállítás*, szállitmány — egy egy teher. *Szán*: nálunk szánka, innen szánkázni, szánkafa; tót szánka, melynél a talp csak rövid s erre erősítették két összefoglalt rúd a surlódás és veszedelmes zökkenők kikerülése végett. A szánka részei: a sulyok, mely a talpba erősítették s erre jön az eplény, melyre rakatik a teher. Szánkaorr. Van gyalogsz. ezt csak ember húzza vagy tolja. *Szem*: szemzeni (oltás) alvó — hajtószem. Szemrebecsül: itt mondják: szemrefűre, láttatra, futtában becsülni. *Szénapram*: Porszén, szénaprólék, — törmelék. Nincs benne széltanya, olyan pontja valamely hegységnek, hol a szél, kisebb, nagyobb mértékben mindig fú. *Szintezés* 20), ezt az egyszerű földművelésnél (nem szakember) így mondja: szinelés, egyenlítés, simitás. Kimaradt: szöklem, szökemlet, kiszökellik, kibugygyan a megvágott élőfából a fanedv, az emberből, állatból a vér, szökemlik az erős forrás, bugyog a forrás.

T. Talajjóság: talajerő, termelő. *Tapló*: bükkfa —, tölgyfa —, gombatapló, taplógomba. az az olyan g. melyből tapló készíthető.

Tatarozni: itt így is mondják toldoz-foltoz, told-fold. *Támasz*: itt így is, támfa, támaszték, feltámaszol, felágasol, feltámasztgat; e szókat használják különösen bögyümölcs termés idején, mikor törik a galy az áldás alatt. *Teljes makktermés*: telelő makk, annyi, melyen bizonyos számú disznó télen át eltengethethető, futó makk még ennél is kevesebb. *Csepegő makk* l. föll. *Természetileg vágható*, nem jobb lenne így: idülttség miatt vágható, hiszen az idült betegség, a kiveszés oka így ki lesz fejezve. Az *I.* alatt irt idült vágás pedig igen jól és kifejezőleg mondathatnék törpült vágásnak. Feljegyzek egy pár szólásformát idevágólag: mondják pd. megállt a növény, veszttegel, lefele nő (nagyítva) ez mind azt teszi, hogy nem nő; megindult a növény. Terpesz-

kedő, olyan lombos cserje, vagy néha fa is, mely magasságban semmit vagy keveset, de leginkább szélességben s a földfelé terjeszkedik.

U. Ültető lyuk: itt szőlőről mondják árkol, vagy gödröt és homlitásnak (bujtás), a fa ültetésnél mindig gödröknek²¹⁾ mondják pl. gödröt váj, és. *Ültető sinór:* itt mondják sinórra ültet különösen magültetésnél, hol használják a következő szavakat is, barázdál (a sinór mentében) szurkál, lyukal (ezt mondják a nyúlról is, ha nagy hó van).

V. Vadásztífá: itt mindig tilalomfa. Vaskos: mondják természetes, nekitermett, megtermett. Kimaradt: Villám-ütött (fa), leforgácsolta, lecsontkázta pozdorjává zúzta a villám. Vidor a növényzet, vidúl az erdő, permete, lanyha eső után. Visszás a fa²²⁾, mikor rostjai őszekuszáltak. Völgy-szorulat, — nyílat, — kanyar, — torok. Vizmosás.

Z. Zsindelykészítő: itt zsindelyfaragó, — csináló. *Zúzmará:* Zúz, zúzos, zúzmará, — s a zúzos időnek keményebb fokát jelenti.

Ime ezek jegyzeteim. Lehet, hogy ezeket már megírta valaki e lapok részére. Nem tudom, mert az „Erdészeti-Lapoknak“ nem vagyok rendes olvasója. Ha jónak látja a tek. szerkesztő ur, legyen szives közzétenni, mert a szótárírássra ez is egy útmód. Ha valami jó kifejezéseket fogok hallani feljegyzem s megküldön.

Ujlaki István.

S. Patak febr. 11. 1869.

A szerkesztőség válasza az előbbi jegyzetekre.

- 1) Csak a fákat és az erdészetre nézve fontosabb más növényeket vettük fel.
- 2) Főterekvéssünk volt a használatban lévő jó szavakat összegyűjteni, újakat csak ott alkottunk, hol mellőzhetlen volt.
- 3) Igen.
- 4) Vadász műszótárunk már van-, megjelent Emich Gusztávnál Pesten 1860. szerkeszté Bérczy Károly.
- 5) Apram helyett elfogadjuk esőlék; a magyarnyelvszótárában is így van feljegyezve.
- 6) Maradjunk a műszótár értelmezése mellett, aszoncez egyedet jelent s így mindenféle galy tuskó s más száraz fát együttesen nem jelenthet.
- 7) Igaz!

8) Nagybánya vidékén van a „csáfling“ használatban, szívesen föleseréljük a „ragasztó-szeggel“ vagy egyszerűen „ragasztó“-val.

9) A konyhán!

10) Gacsibás, németül: sperrig, knickig.

11) Elfogadjuk.

12) Hallgató, németül: Lausche.

13) Nyelvtanilag helyes, azonban a közéletben csak irtásokról, irtásföldről beszélnek; egyébiránt ez nem gátolja azt, hogy a helyesebbet elfogadjuk.

14) Sok vidéken észtena.

15) Tehát egyértelmű a vágható erdővel, mely utóbbi a tárgy fogalmát világosan kifejezvé, alkalmasabb.

16) Lápás vagy lápos, németül: sumpfig.

17) „Meglépdél“ helyett műszótárunkba e szót irtunk be: meglépni.

18) V. ö. erd. műszótárunk 60 és 70-ik lapjait.

19) Úgy van!

20) Megfelelőbb: „lejt mérés“.

21) Helyes!

22) Visszásfa, németül: gedrehtes Holz.

23) Midőn legőszintűbb köszönetünket fejezzük ki, hogy uraságod szerény műszótárunkat becses figyelmére méltatta s nem sajnálta a fáradságot hasznos észreteleinek megírására: szégyennel valljuk meg, hogy ön az első, s félünk hogy az utolsó is, ki ezen, a maga remében nem jelentéktelen közügy iránt, oly érdekeltséget mutat. Ezen körülmény ujjolag is azon szomorú meggyőződésre vezet, hogy az erdészeti irodalom mezéjén magunkra vagyunk hagyva, hogy szakközönségünk e téren, a mily gyenge fogyasztó, még gyengébb termelő. Ha csak harmincz szaktárs félannyi adatot nyújtana a műszótárhoz mint uraságod, az bizonyosan átalunk is jól ösmert hiányaiból mielőbb kivetkeznék. — További szíves közléseire számolunk. Szerk.

Fészekedények rovarpusztító madarak számára.

Hirből t. olvasóimnak már nagy része előtt bizony nyal ismeretesek a rovarpusztító madarak szaporítását czélzó fészekedények, melyeknek szükségét az erdőgazdászati kifejtettebb állapotánál mind az erdőbirtokos, mind a mezeti gazda inkább-inkább érzi; de ismeretes legalább a rovarpusztító madarak működésének nagy fontossága, miszerint, ha azoknak csak némileg leszállított működését emberi munka által kellene pótolni, oly nagy költségbe kerülne, hogy miatta erdő, gyümölcsös kertek sőt nem kis mértékben szántóföldek is mivellésképtelenné válnának, mert a gazdaság melynek üzlete több költségbe kerülne, mint mennyi a belőle nyert jövedelem, megszűnik mivellésképes lenni.

A múlt év vége felé Tharandon (Szászországban) keresztül utaz-